

ČLOVĚK a STÁT

- člověk je v životě , stejně jako každý jiný živý tvor veden PUDY a POTŘEBAMI, z nichž nejsilnější pud je **PUD SEBEZÁCHOVY** = přežít za každou cenu (*poznáme, když jsme ve skutečném nebezpečí, topíme se, zažijeme nehodu atd.*)

- tím jak se člověk evolucí vyvíjel od pravěku, měnil se i jeho způsob života (*od zvířátka žijícího ze dne na den v předem plánující a uvažující bytost*)

- lidé se tak museli naučit SPOLUPRACOVAT a ŽÍT POHROMADĚ = nutnost umět se přizpůsobit druhým

RODINA ----> **TLUPA** ----> **VESNICE (OBEC)** ----> **STÁT**
(*pokrevní pouta*) (*společný zájem*) (*společné místo života*) (*společná vláda*)
(*někteří autoři dávají tlupy ještě před rodinu, ale postačí to takhle :-)*)

STÁT – vznikl proto, aby měli všichni jasně stanovená pravidla a dohlédl na platnost práva a pořádku

JEDNOTLIVCI = podřizují se autoritě státu (*dodržují zákony*)

STÁT = chrání všechny jednotlivce (*vymáhá právo*)

- krom toho se stará o životní úroveň občanů (*jak si žijí*), hospodářský rozvoj (*jak si budou žít*), ochranu životního prostředí, sociální a zdravotní služby (*ty, které platí stát a ne „zákazníci“ = školy, nemocnice, pečovatelské domy, ústavy...*), kulturu, dopravu nebo prosazování mezinárodních zájmů (*třeba postoj vlády Číně, či pomoc pro evropské země postižené koronavirem*)

- každý stát na světě má:

- 1) OBYVATELSTVO
- 2) ÚZEMÍ
- 3) STÁTNÍ MOC - řídicí orgány (*vláda, prezident, král...*)
- armáda a policie (*ochrana hranic a vnitřního pořádku*)
- soudy a úřady (*administrativa*)

- **ne všechny státy na světě fungují stejně – záleží na politické reprezentaci, hospodářské úrovni, mentalitě, historii i postojích veřejnosti**

viz. krize Covid-19 – Asie = kultury zvyklé na epidemie a přísná opatření, jedinec se podřizuje celku, *dodržování pravidel a rychlejší reakce*

- Evropa = liberální přístup, důraz na větší svobody jedince, tím i pomalejší prosazení opatření a jejich dodržování

- v rámci Evropy i rozdíl postkomunistických zemí a států Západu, či Jižní Evropy

STÁTNÍ MOC = kdo vládne a jak vládne

Podle zdůvodnění státní moci:

1) Moc OD BOHA = zdůvodněno náboženstvím, panovník nedotknutelný, neodvolatelný a neomezený
- často vnímán i jako Bůh na zemi (*Starý Egypt, Stará Čína, evropský středověk*)

2) Moc ZE ZÁKONŮ = zákony vymezují prostor, aby se k moci mohl dostat nejschopnější (*římská republika, athénská demokracie, současné demokratické státy*)

Podle vztahu k pravidlům:

1) Panovník NAD zákonem = **AUTOKRACIE** (*samovláda = zákony může určovat jak chce podle sebe*)

2) Zákony NAD vládou = **DEMOKRACIE** (*i dobrá vláda při porušení zákonů přijde o mandát*)

Kdo vládne:

TEOKRACIE = panovník se ztotožňuje s Bohem (*dnes už ne – Starý Egypt, Japonsko, Tibet, rysy by měla snad jen Severní Korea s dynastií Kimů :-)*)

MONARCHIE = panovník má doživotní moc (*viz. Nástupnické zvolání „Král je mrtev! Ať žije král!“*),
ALE sám je už i omezen zákony a pravidly (*dříve hlavně kvůli šlechtě – neměl by peníze*)
- **knížectví** – Monako, Andorra
- **království** – Velká Británie, Dánsko, Belgie, Švédsko, Nizozemí, Španělsko
- **císařství** – Japonsko

DEMOKRACIE = vládnoucí představitelé (prezident, vláda) mají moc časově omezenou podle voleb
- zákony vymezují délku funkčních období, věk kdy může člověk volit a být volen...
(*drtivá většina dnešního světa krom totalitních režimů a zhroucených států*)
- pokud se vláda znelíbí, jsou nástroje na její výměnu i před koncem funkč. období
(*„Tož demokracii bychom měli, teď ještě mít ty demokraty!“ prezident Masaryk*)

DEMOKRATICKÝ STÁT = „vláda lidu“, „vláda většiny“ - v našem prostředí nejlépe fungující politické zřízení, zároveň ale nejnáročnější na řízení a vyžaduje aktivní občany

(*„V tomto hříšném a žalostném světě se zkoušely a budou zkoušet mnohé způsoby vlády. Nikdo nepředstírá, že demokracie je dokonalá nebo samospasitelná. Říká se dokonce, že demokracie je nejhorší způsob vlády, s výjimkou všech ostatních způsobů, které jsme vyzkoušeli.“* britský premiér Winston Churchill)

- aby mohl být stát takto nazván, musí být splněna řada podmínek, nestačí se tak jen jmenovat (*v minulosti řada států s názvem „demokratická republika“ bylo totalitních*)

- podmínky = **PRINCIPY DEMOKRACIE**: - svobodné volby (*volit kdo chce a koho chce*)

- dodržování lidských práv (*všichni lidé si rovni*)

- rozdělení státní moci

- nezávislé soudy

- občané se účastní chodu státu (*volby, veřejné dění, diskuze*)

- soukromé vlastnictví, podnikání, svobodný výběr práce

- více než 1 politická strana (*volíme podle svého názoru*)

a) Přímá demokracie: - o všech záležitostech rozhodují občané přímo formou hlasování (REFERENDUM)

b) Zastupitelská demokracie: - občané pravidelně volí zástupce (poslanci, zastupitelé), které pak reprezentují

- v současnosti většina světa zastupitelskou demokracií někdy s prvky přímé (*u nás třeba volba prezidenta*), přímou demokracií mají ve Švýcarsku

VOLBY a VOLEBNÍ PRÁVO – to, že jsem občan ČR mi dává VOLEBNÍ PRÁVO AKTIVNÍ (*volit*) a VOLEBNÍ PRÁVO PASIVNÍ (*být volen*)

- aktivně volit můžeme od 18ti let, pasivní nejméně od 21 let (*obecní zastupitelstvo, poslanecká sněmovna, Evropský parlament*) či 40ti let (*Senát, funkce prezidenta ČR*)

- **ZNAKY VOLEBNÍHO PRÁVA:** - všeobecné (*pokud splněn věk, může volit každý*)

- rovné (*každý má 1 hlas a ten má stejnou váhu*)

- přímé (*volím konkrétního člověka*)

- tajné (*nikdo nemá právo vědět, koho volím*)

- svobodné (*volit mohu, ale také nemusím, nelze nutit koho*)

POLITICKÉ STRANY – názorová uskupení zveřejňující svůj **POLITICKÝ PROGRAM**, který nabízejí voličům a výměnou za jejich hlasy jej pak (*v případě zvolení*) prosazují

- právě z politických stran pocházejí kandidáti na funkce, byť mohou kandidovat i nestraníci, každý volič vybírá na základě vlastních sympatií a programu (*např. podle postoje k podnikání, sociální spravedlnosti, daňovému zatížení, zahraniční orientaci...*)

a) Obecní volby – každé 4 roky, kandidát nejméně 21 let

b) Evropské volby – každých 5 let, kandidát nejméně 21 let

c) Poslanecká sněmovna – každé 4 roky, kandidát nejméně 21 let, celkem 200 zvolených poslanců

d) Senát – každých 6 let, kandidát nejméně 40 let, celkem 81 zvolených senátorů

e) Prezident – každých 5 let, kandidát nejméně 40 let, v ČR od r. 2012 **PŘÍMÁ VOLBA PREZIDENTA**

EVROPSKÁ UNIE – sdružení suverenních evropských států, které přebírají společnou zodpovědnost

- vznik po druhé světové válce = vzájemná pomoc a podpora, řešení problémů a předcházení konfliktům

- předpoklad že pohromadě jsou státy silnější a mají zájmy společné

- teď 27 členů (*Británie odešla v lednu 2020*), ČR členem od 1.5. 2004

- **FUNKCE EU:** - **1) Hospodářská:** - původně hlavní funkce, usnadnění obchodu (*zrušení cel, usnadnění pohybu pracovníků*), vzájemná pomoc při nepřízni (*např. ve Španělsku je neúroda, zatímco Nizozemci mají přebytky a tak je mohou dodat přednostně*)

- **2) Zahraniční a bezpečnostní:** - měli by v důležitých otázkách jednotni (*např. terorismus*), v případě krize si pomáhat (*viz. České velvyslanectví v Sýrii – jediné z EU = pokud ohrožení občané jakékoliv země EU, výrazně jim pomohla naše velvyslankyně*)

- **3) Spravedlnost a solidarita:** - otázky migrační politiky a udílení azylu

- momentálně časté rozpory mezi staršími členskými zeměmi EU (*Francie, Německo, Belgie*) a

postkomunistickými státy **VISEGRÁDSKÉ ČTYŘKY = V4** (*ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko*) zejména kvůli migraci a zahraničním otázkám, patrné i na řešení krize COVID-19

Česká republika je členem EU, ale i svrchovaně samostatnou zemí. Právě na příkladu dnešní krize a toho jak vlády jednotlivých zemí postupují, můžeme vidět rozdíly mezi státy. Máme dlouhou demokratickou tradici i zkušenosti s totalitou – ovlivnilo to naši mentalitu a hodnoty. V čase krize si pomáháme, zachováváme disciplínu a nepanikaříme – naopak se v nás projevují ty lepší vlastnosti potřebné k zvládnutí krize.